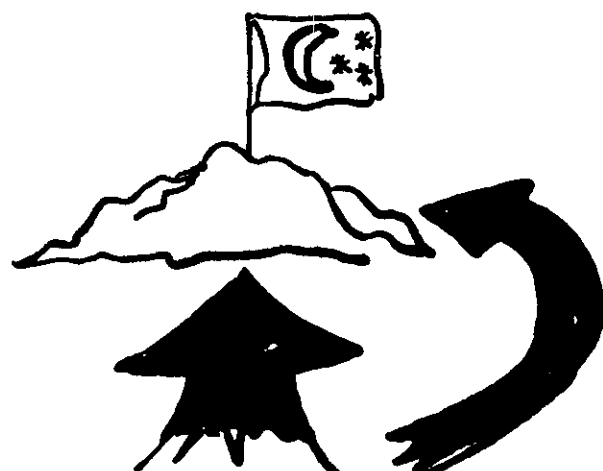

האסטרטגיה של הגישה הבלתי-ישירה במלחמת ישראל

במסגרת האמצעים שלרשותך, ולהכיר בעובדות תוך כדי שמירת האמונה שניתן להשיג את מה שנראה כבלתי אפשרי עם התחלת ההתקפה.

2. תהא המטרה תמיד לנגד עיניך שעה שאתה מסגל את תכניתך למסיבות. יש לזכור שישנן דרכים רבות להשגת אותה מטרה.

3. בחר בדרך או בשיטה הבלתי צפויים ביותר. פירושו, נסה להעמיד את עצמך במקומו של האויב, ולחשוב, איזו מן הדרכים שלפניך הוא יחשוב לפחות אפשרית.

4. נצל את נקודת התורפה של האויב, בתנאי שזה יקרב אותך להשגת משימה אשר תסייע למטרה העיקרית שלפניך.

5. בחר בשיטת פעולה אשר נותנת אפשרויות אלטרנטיביות. כיון, שבדרך זו, כשהנך מעמיד את אויבך במצב של חוסר ודאות לגבי כיוון ואופי פעולתך, אתה יכול להבטיח לעצמך השגת משימה אחת לפחות או אולי אפילו אחת אחר השניה.

6. ודא שגם התכנית וגם הצבת הכוחות שלך הם גמישים וניתנים להסתגלות למציאות. התכנית חייבת לדאוג תמיד לצעד הבא במקרה של אי-הצלחה, כשלון, או הצלחה למחצה. ההצבה צריכה להיות כזו שתבטיח ניצול, או הסתגלות, תוך הזמן המהיר ביותר.

העקרונות השליליים

7. אל תטיל את מלוא משקלך למכה שעה שאויבך הנו על המשמר. ההיסטוריה מראה שפרט לקרבות שכנגד אויב חלש ביותר אין אפשרות להנחית מכה רצינית כל עוד לא שותק כוח ההתנגדות או ההתחמקות של האויב. לכן, אסור למפקד לתקוף אויב בעמדה עד אשר וידא תחילה

בשנת 1929 הופיע ספר מפרי עטו של הסופר הצבאי המפורסם קפיטן לידל הארט, באנגליה, בשם: "מלחמות מכריעות בהיסטוריה", לאחר מכן יצאו מהדורות נוספות לספר אשר כונו בשם: "האסטרטגיה של הגישה הבלתי-ישירה" ("The strategy of indirect approach"). בספר קלסי זה מנסה הסופר האנגלי לסכם את לקח הקרבות בכל התקופות של דברי ימי האנושות, והוא מגיע למסקנה מעניינת מבחינת האסטרטגיה הצבאית. מתוך חקירה יסודית באסטרטגיה של המלחמות בעולם, הוא מוצא כי ברוב, אם לא כמעט בכל, המערכות או המלחמות אשר כותרו בהצלחה, הושגה ההצלחה בגלל זה שהמנצח ידע להפעיל את האסטרטגיה של הגישה הבלתי-ישירה. למעשה, מנתח לידל הארט בספרו המפורסם, כשלושים מלחמות מרכזיות, אשר כללו כ-250 קרבות. יק בששה קרבות מתוך מספר גדול זה הושגה הכרעה ע"י תכנית של גישה אסטרטגית ישירה כלפי מערך האויב. אולם גם בששת אלה, שנים של אלכסנדר, מלחמותיו של נפוליון בפרידלנד ולוגראונד, והמלחמות הפרוסיות מ-1866-70, אפשר לראות נימה של הגישה הבלתי-ישירה, אם כי אותם מפקדים לא התכוונו לכך בכוונה תחילה. ולמעשה, אם ננתח את ששת הקרבות האלה, לא נוכל להוציא מהן מסקנה כלשהי בזכות השימוש באסטרטגיה הישירה ע"י מפקד-שדה.

לפני שניגש לנתח את הגישה הבלתי-ישירה מן הראוי להזכיר את העקרונות של האסטרטגיה בכלל אשר לידל הארט מסיק מלמוד דברי ימי המלחמות. הוא מחלקם לששה עקרונות חיוביים ושנים שליליים. כתוצאה מעיון בעקרונות אלה, נגיע למסקנה לגבי האסטרטגיה הכללית.

העקרונות החיוביים

1. סגל את המטרה לאמצעים של-רשותך. פרושו שיש להביא בחשבון את האפשרי

שהחל שיתוק כזה. השיתוק נוצר ע"י שיבוש האירגון והמבנה של האויב (Disorganization), או ע"י דמורליזציה בקרב אנשיו.

8. אל תצא להתקפה חדשה לפי אותו קו, או אותה שיטה, לאחר שפעם נכשלת בהם. הגברת כוחות אינה שינוי מספיק, המצדיק הישנות התכנית, כי אפשר שהאויב חזק גם את עצמו במשך הזמן.

היסוד של כל העקרונות האלה, הוא שעל מנת להשיג הצלחה יש למלא שתי תביעות יסוד: הערעור (Dislocation) והניצול. האחד — לפני המכה, והשני לאחריה. אין להכות את האויב בהצלחה, אלא אם יצדת תחילה את האפשרות לכך, והתוצאה אינה יכולה להיות מכרעת, אלא אם כן אתה מנצל את האפשרות השניה הבאה לידיך לפני שהספיק להתאושש.

לידל הרט סבור שלא הוכר די בחשיבות שתי הבעיות האלה, דבר אשר בא להסביר, לדעתו, את חוסר הודאות של המלחמה. ריכוז תשומת הלב על הטכניקה בתרגילי-שלום נטה לטשטש את האלמנט הפסיכולוגי, וכך פותחו מפקדים, אשר, לדבריו, דואגים כל כך שלא לטעות ולסטות מן הכתוב בתקנונים עד שהם שוכחים את הצורך להכריח את האויב לשגות. כתוצאה מכך, אין תוצאה ניכרת לתכניותיהם. כי במלחמה, מגיעים להכרעה, לעתים קרובות, ע"י זה שכופים ביצוע שגיאות על האויב. הבלתי צפוי אינו יכול להבטיח הצלחה, אך הינו מבטיח את האפשרות הטובה ביותר של הצלחה.

האסטרטגיה הזאת, כשלומדים אותה על רקע ההיסטוריה המלחמתית, היא שהולידה את הגישה הבלתי-ישירה כצורת האסטרטגיה הבטוחה והחסכונית ביותר.

אם נמשיך לנתח את הקרבות, נמצא גם שבכל הקרבות המכריעים בהיסטוריה הגיע המנצח למצב של עליונות פסיכולוגית על אויבו עוד לפני פרוץ הקרב. רוב המקרים הם באחד משני הסוגים: דהיינו, או אסטרטגיה של הגנה גמישה, ו.א. נסיגה לפי תכנית בד בבד עם אופנסיבה טקטית, או אסטרטגיה של התקפה, במגמה להעמיד את המתקיף במצב המבלבל את האויב, בד בבד עם דפנסיבה טקטית. שני המקרים האלה הם המהוים את הגישה הבלתי ישירה, ויסודם הפסיכולוגי הוא המלכודת. הגישה הבלתי ישירה האפקטיבית ביותר הינה זו המגרה את האויב לעשות צעד בלתי נכון, כך שמאמציו הוא גורמים למפלתו. המקרה הראשון

בהיסטוריה הרשומה אשר בו השתמש מפקד צבאי בשיטה זו היה בהתקפת יהושע על עי. נסיגת בני-ישראל שם והתרוקנות העיר מחיל המצב שלה הביאו לכבושה ע"י המארב שהציב יהושע, ולהשגת מדת האויב. קפיצה דרך ההסטוריה לזמננו אנו מביאה אותנו למאי 1940, כשצבאות צרפת ובריטניה נכנסו בפוזיות לבלגיה והולנד ונעו על גבי ציר אשר לא היה מובטח, ציר אשר נשבר ע"י השריון המרוכז של האויב, ואשר דרכו חדר וניתק את חיל המשלוח הצרפתי והבריטי שזנק קדימה לתוך בלגיה. לאורך ההיסטוריה תקפו המפקדים מטרות שונות תוך שימוש באסטרטגיה של הגישה הבלתי-ישירה. אולם איך שלא היתה התקפתם, התוצאה אשר מנסים להגיע אליה היא פירוק (Dislocation) של מוח האויב וכוחותיו.

עוד מסקנה הענינת מלימוד הקרבות, אשר לידל הארט מגיע אליה, היא שבקרוב נגד יותר ממדינה או צבא אחד, כדאי תמיד להתרכז תחילה נגד השותף החלש, במקום לנסות להכריע את החזק, מתוך מחשבה שע"י כך יפלו גם כל היתר.

במבוא למהדורה האחרונה של ספרו הנ"ל של לידל הרט, מעיד בריגדיר דורמן סמית, מי שהיה סגן ראש המטה הכללי במזרח התיכון ב-1942, על כך שתורת לידל הארט הוכיחה את עצמה במלחמות המדבר. אם נעיין בקרבות המדבר וננסה לבחנם נראה שאמנם כך הדבר: כל תכנית ההתקפה אשר הביאה להשמדת צבאו של גרציאני בסידי-בראני, ושרה את הפלישה הראשונה למצרים ב-1940, היתה דוגמה לשימוש הנכון באסטרטגיה של הגישה הבלתי-ישירה. הוא ממשיך ומנתח את כל הקרבות במדבר ומראה כיצד הגיעו למחשבות נכונות על ההגנה כנגד הגישה הבלתי ישירה, ועל זה עוד נדבר להלן.

כשלונות הבריטים במדבר ב-1941, היו משום שנטשו תפישה זו, וזכורה לנו היטב ההתקפה על סוריה מכיוון הארץ, התקפת-מצח, אשר עמדה בסימן שאלה עד אשר שוב הפעם הופעלה האיסטרטגיה של הגישה הבלתי ישירה ע"י התקדמות מצפון עיראק, בפקודו של אוקינלק, והעמדת האגף המזרחי של הצרפתים בסוריה בסכנה.

* *

לאחר הערות אלה, הבה ונבחון את הקרבות של מלחמת-העצמאות שלנו, ונראה באיזו מידה האסטרטגיה של הגישה הבלתי-ישירה השפיעה או הוכיחה את עצמה בקרבות אלה. אנו למדים תחילה שכמעט בכל מקום אשר נוסה בו על ידינו או ע"י האויב

לתקוף התקפת־מצח — נכשלה ההתקפה. הדוגמה הבולטת ביותר, אולי, היא התקפת הלגיון הערבי על ירושלים העיר בעזרת כוח משורין. היתה זו התקפת־מצח קלסית, וסופה היה ככל ההתקפות הדומות מסוג זה. מאידך, דומה היה גורלן של אותן התקפות־מצח אשר המסיבות המיוחדות ולחץ הזמן (החרדה לרובע היהודי, או בואה של הפוגה) אלצונו לערוך על העיר העתיקה.

גם בכביש לירושלים חזרנו על אותה טעות, והתקפת־המצח על לטרון אף נשנתה מספר פעמים. השיטה הקולעת ביותר, אשר נועדה לה הצלחה, היתה זו שנקטנו בה בהתקפה האחרונה, ואמנם אלמלא נכנסה ההפוגה לתקפה, היינו משיגים את ביתוק מובלעת לטרון, אשר היה חוסך את התקפת המצח על מבצר זה. מאידך מענין לציין, כי מבחינה אסטרטגית — אם כי מבחינה טקטית חטאו ההתקפות על לטרון לתאוריה של הגישה הבלתי ישירה — הרי הצליחו ההתקפות, לפחות בקרבות של חודש מאי, במדה מסוימת. אולי דוקא בגלל זה שעמדו בסימן התקפה בלתי ישירה לגבי המערכה הכללית על ירושלים. ההתקפה הראשונה על לטרון החלישה את התקפת האויב על הבירה, ולכן, אם כי מבחינה טקטית לא השיגה את מטרתה, הרי מבחינה אסטרטגית אפשר לומר שזכתה להצלחה מסוימת.

העיון הזה מביא אותנו למסקנה שהשיטה האידאית לית היא הגישה הבלתי־ישירה, הן מן הבחינה הטקטית והן מן הבחינה האסטרטגית.

באותו זמן, לערך, בוצעה התקפה ישירה אחרת, דהיינו — ההתקפה על ג'נין, אשר מבחינה טקטית שוב לא הביאה בחשבון את התאוריה של הגישה הבלתי־ישירה ואמנם נכשלה. אולם מאידך, אפשר ליחס לה הצלחה אסטרטגית בזה, שהתקפה זו, יתכן ומנעה התקפה מוגברת נגד רצועת החוף, דבר אשר מדגיש שוב הפעם את הכשלון הטקטי בגלל התקפת־מצח ואת ההצלחה האסטרטגית, שבעקבות התקפה בלתי ישירה.

עם התפתחות הקרבות, והתגברות יכולת הניידות של כוחותינו ניתן היה לבצע פעולות טקטיות לפי שיטת הגישה הבלתי־ישירה; ואכן, "מבצע דני", עם האיגוף המקיף מצפון, וההתפוררות בלוד ורמלה הצדיקו את השיטה הזו, והראו בעליל שהשגת העליונות הפסיכולוגית היא מהדברים החשובים ביותר במלחמה.

גם בצפון אפשר לראות את התוצאות של האסטרטגיה הזאת, כי למעשה נחתם גורלה של נצרת ע"י כשלון קאוקג'י בסג'רה, וההתפתחויות הצבאיות

שנבעו מזה הנן עדויות המחזקות את השערתנו. אם נעבור לעיין ב"מבצע יואב" בדרום, נחזק את אמונתנו בתאוריה של הגישה הבלתי־ישירה. התקפת־המצח של השריון על עיראק אל מנשיה לא הצליחה. היתה זו גישה ישירה, אולם דוקא התקפה זאת, ותפישת המשלטים על כביש פלוג'ה בית־ג'וברין, נוסף להתחלת פעולת ההסחה של הכוחות שבנגב יתכן וסייעו מבחינה פסיכולוגית לכוחותינו אשר הצליחו לכבוש את צומת הדרכים ליד משלט 113. כדאי כאן לזכור במיוחד גם את הפעולה האוירית אשר הלמה בבסיסי חיל האויר המצרי באל־עריש, ותרמה אף היא את חלקה בהסחת הדעת של האויב. הטריז אשר תקעו כוחותינו ליד בית־חננו, היה אולי המקרה הקלאסי של הצלחת הגישה הבלתי ישירה, והכנסת מוחו של האויב למערבולת, כך שהושגה מיד עליונות פסיכולוגית עליו. אחת התוצאות מן הפעולה הזאת היתה התכוננות האויב לבלימת התקפה רבתי שלנו על רצועת החוף ובו בזמן ניתנה לכוחותינו אנו האפשרות לאגוף ולכבוש את באר־שבע בהפתעה אסטרטגית גמורה.

קיים ויכוח בין הוגי דעות צבאיים מהי מטרת האסטרטגיה. לפי דעת תומכי קלאוזביץ, אשר אמר כי "דם הנו מחיר הנצחון", המטרה היחידה של האסטרטגיה הנה קרב, ואילו, לידל הארט טוען שהשגת שלמות באסטרטגיה היא להגיע להכרעה בלי קרב רציני, והוא מצטט כמה מקרים, ביניהם את איגוף התורכים ע"י אלנבי בהרי שומרון 1918, ואפשר גם להזכיר בקשר לזה את מסעו של ויוול בלוב ב־1940. אולם מבחינת כבוש שטח, אם לא השמדת צבא, נראה לנו כי הטריז בבית־חננו אשר גרם כמעט בלי כל קרב לנסיגה שלמה של הכוחות המצריים משם ועד אשדוד בדרך החוף, בא כדוגמה מאלפת לתאוריה זאת של לידל הרט. הוא מסכם את גישתו לתאוריה הזאת, בזה שהוא אומר כי המטרה האמיתית של האסטרטגיה היא לא כל כך לרדוף־קרב, כי אם לרדוף אחר מצב אסטרטגי כה משובח אשר אם כי הוא עצמו אינו מביא להכרעה הרי המשכו, ע"י קרב, יביא לכך.

בערך באותו זמן, בוצע בגליל "מבצע־חירם" אשר בא גם הוא לחזק את האמון בתיאוריה הנידונה. האסטרטגיה של מבצע־חירם היתה בלתי ישירה, ואמנם הצליחה במהירות מפליאה. האויב גילה חוסר כשרון מוחלט בשים לב לאפשרויות של האסטרטגיה הזאת. ההתקפות משני האגפים הדגימו את שתי האפשרויות בהתקפה הטקטית. בעוד שממערב היתה התקפה ישירה על תרשיחה,

שאמנם לא זכתה להצלחה מידית, הרי ממורח היתה ההתקפה של החטיבה באורח איגוף, והוכתרה בהצלחה. נוסף לכך כדאי לזכור, שפעולותיו של קווקגי בסביבות מנרה גרמו לו גם כן להסח הדעת, אשר כתוצאה מכך, עמדה תכניתנו בסימן של גישה בלתי-ישירה גם במובן זה.

אם נחזור לנגב, למבצע „חורב“, הרי הוא למעשה שם את ההותם הסופי על הצלחת השיטה של הגישה הבלתי ישירה. האויב שנלחם לפי תקנון, לא היה מסוגל, מבחינת גמישות צבאית, לעמוד בפני גישה בלתי ישירה רצינית, ואכן, עיקוף אגפו ע"י הגישה מכיוון המדבר לעוג'ה, הרס אותו מבחינה פסיכולוגית וגרם להתפוררות גמורה של הכוחות בין עסלוג' ובין עוג'ה. כדאי גם להזכיר את הסח הדעת מבחינה אסטרטגית שנגרם הן ע"י „מבצע-אסף“, והן ע"י ההתקפות הראשונות במבצע „חורב“, לעבר רצועת החוף הדרומית, בסביבות נירים.

בו בזמן שנמשך הלחץ אל החוף, בוצעה הפעולה הבלתי ישירה, במבצע חורב, לעבר אל-עריש. המשך הגישה הזאת היה מביא לתבוסה מוחלטת של צבא מצרים, ורק התערבות של גורמים בלתי-קשורים במערכה, גרמה לכך שנשללה מאתנו הדוגמה המא- לפת ביותר בכל קרבותינו של הצלחת הגישה הבלתי ישירה.

כדאי כאן להדגיש כי מסע בלתי ישיר לעבר עורף מערכו של האויב אינו דוקא הגישה האסטרטגית הבלתי ישירה. גישה זאת יכולה להיות בתחילה בלתי ישירה, ביחס לחזית האויב, אולם הישירות של המסע כלפי העורף, נותנת לאויב את האפשרות לשנות את הצבתו, כך שלמעשה תהפך ההתקפה לגישה ישירה לעבר חזית חדשה. בגלל הסכנה, שהאויב יצליח לשנות את חזיתו, הכרחי שהתנועה המערערת (Dislocating) תוקדם ע"י פעולה או פעולות מסיחות במגמה ליטול מן האויב את חופש הפעולה שלו. דבר זה צריך להיעשות גם בשטח הפיזי וגם בשטח הפסיכולוגי. בשטח הפיזי ע"י פיזור הכוחות, או הסחתם למשימות בלתי תכליתיות, כך שהם מפוזרים, יתר על המדה, ומועסקים במקומות אחרים, מבלי שתהא להם האפשרות להתערב בפעולה המכרעת שלך. במובן הפסיכולוגי מגיעים לאותה תוצאה ע"י ניצול הפחד של האויב וע"י הונאתו.

בכל הקרבות המוצלחים הנ"ל הושגה עליונותנו על האויב ע"י השימוש בגורמים פיזיים או פסיכיים לוגיים לשם נטילת חופש הפעולה ממנו. נשאלת השאלה, לאור כל הנ"ל, האם בכל זאת

יש הגנה נגד הגישה הבלתי-ישירה. בדברי הפתיחה המענינים של בריגדיר דורמן סמית, הנזכרים לעיל, הוא מגלה את מחשבותיו על כל הבעיה ואת המסקנות אליהן הגיעו במדבר, ואשר כתוצאה מהן, הקימו באל עלמין את שיטת ההגנה נגד רומל, אשר לא פעם השתמש בגישה הבלתי ישירה בהת- קפותיו המוצלחות. לפי הפתרון אשר אליו הגיעו, מאורגן הצבא המתגונן, באלמנט ההגנתי שלו, באזורים-מוגנים, מרוחקים בערך 10 ק"מ זה מזה בחזית ובעומק. כל אזור מוגן מורכב מאלמנט של חיל-רגלים ותותחנים — בו בזמן שיתר התותחנים, חיל-רגלים והשריון, חפשים להתנועע בתוך המס- גרת הגדולה הזאת, ולהתרכז סביב כל נקודה הנמ- צאת בסכנה, או לתקוף באגף או בעורף של האויב המנסה לפרוץ דרך האזור. באגפי המלבן הזה, יהיו אלמנטים קלים וניידים; וקצת מאחוריו — אולם בטוח סיוע התותחנים — השריון הכבד. שדות התעופה מוגנים ע"י הצבא שבעורף. כל השיטה, וכל האלמנטים שבמסגרת, הם לגמרי גמישים.

אוקינלק נקט למעשה בשיטה הבלתי-ישירה כשתכנן את ההגנה שלו. הוא נטש את העמדות המוכנות להגנה באזור עלמין-קטארה, ובחר בשיטה הנקובה לעיל, של הגנה היקפית באזורים. בו בזמן ריכז תחת פקוד מטה הארמיה את כל התותחנים אשר מקודם חולקו לחטיבות מוגברות.

האזורים המוגנים של אוקינלק היו, כאמור לעיל, במרחק של כ-10 ק"מ זה מזה, לאגף ולעורף, ובכל אזור שני גדודי חי"ר וגונדת תותחי שדה. לכל דיביזיה, בעלת 3 חטיבות חיל רגלים — היו שלושה אזורים כאלה. כל הכוח הנותר בדיביזיות רוכז תחת פקודו הישיר של אוקינלק לשימוש בשטחים שבין האזורים, או באגפים או בחזית.

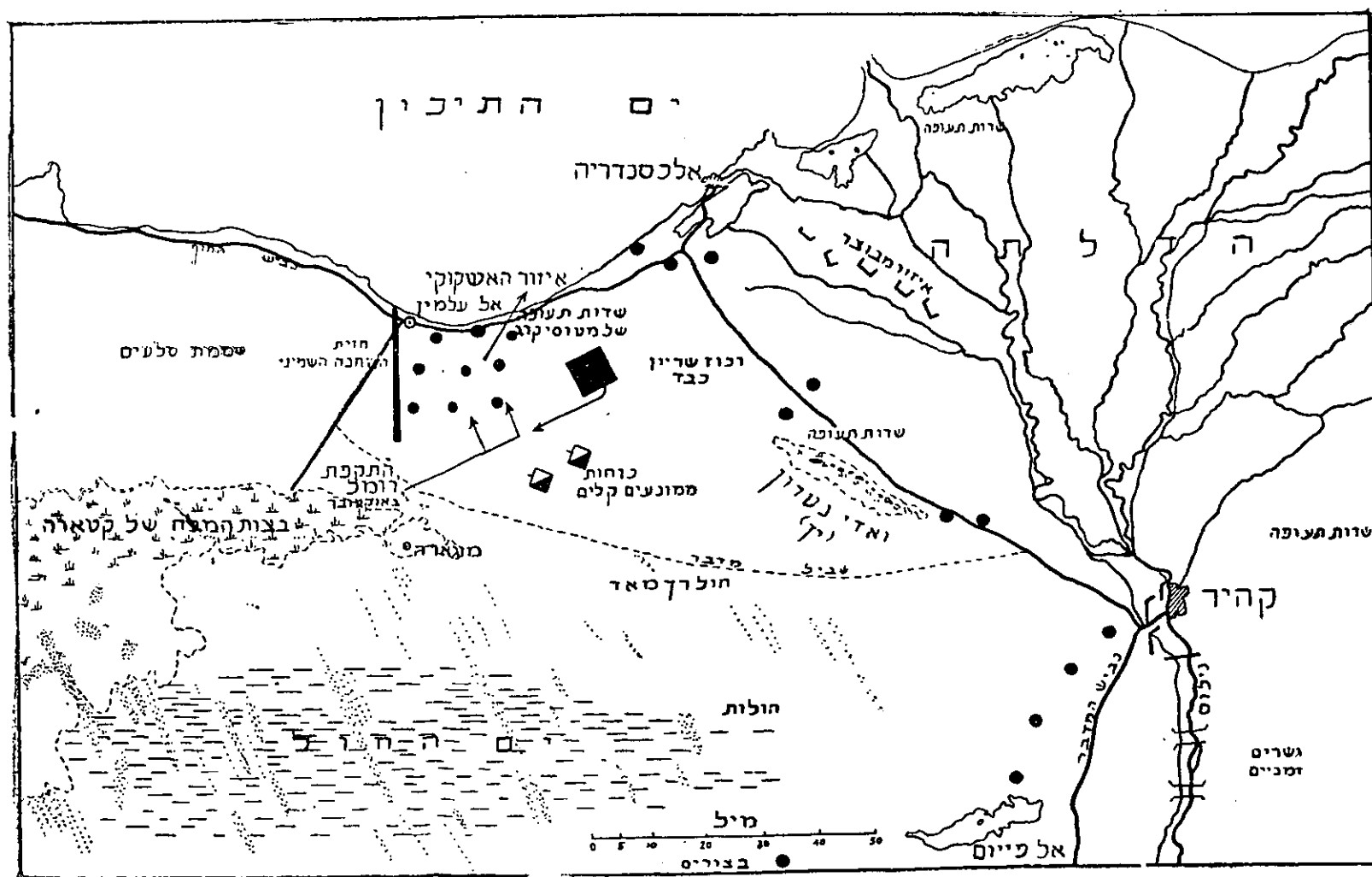
בלוח האשקוקי הגדול הזה היו מונחים אזורי מוקשים כך שיכלו להפריע לאויב, אולם סייעו באותה שעה לתזוזות הנגד של כוחותיו של אוקינלק. כתוצאה מכך, היה הצבא הזה חזית לכל כיוון, מבלי להפסיד משווי המשקל שלו. השריון היה מרוכז מאחורי ה„לוח“ הזה, כך שכל התקפה נגד כוחות האויב תהא בדרך בלתי-ישירה, לעבר אגפיו או עורפו.

התוצאה בהגנת אל עלמין ידועה. נדמה לי שאפ- שר לנו ללמוד לקח טקטי ואסטרטגי לגבי הגנת הא- זורים שלנו, ובעיקר לגבי הגנת שטחי הנגב, ע"י תכנון הגנתי אחיד — כשהם מסייעים הדדית אחד ל- שני. למעשה, חלק מן הישובים שלנו בדרום פעלו ב- דרך ו כלפי הפולש המצרי, וכדאי אולי היה לפתח את

טוריה מעידה שאין זכות למפקד להפעיל את כוחותיו בהתקפה ישירה נגד אויב המאורגן היטב להגנה. ב. העקרון השני הוא שבמקום לנסות להפר את שווי המשקל של האויב ע"י התקפה יש להפרו לפני שנגשים לעצם ההתקפה.

לידל-הרט מצטט את לבין, שאמר: „האסטרטגיה הטובה ביותר במלחמה היא לדחות מבצעים עד אשר ההתפוררות הנפשית של האויב הופכת את המכה הניצחת לאפשרית ולקלה גם יחד“. אך לידל-הרט אינו סבור שגישה כזאת היא מעשית. והוא מסגלה ואומר: שהאסטרטגיה הבריאה ביותר בכל מלחמה היא לדחות קרב (והטקטיקה הנכונה — לדחות התקפה) עד אשר הערעור הנפשי של האויב הופך את מתן המכה המכרעת למעשה שבשל לחלוטין.

השיטה הזאת לאור הכתוב לעיל. מענין לציין כי רוב ההתקפות הערביות שהתבססו על הגישה הבלתי ישירה כדוגמת התקפותיהם על עורקי התחבורה שלנו, לא הצליחו. וזה בגלל, שאולי ללא מחשבה מיוחדת על כך, בססנו את שיטת ההגנה שלנו על זו שממליץ עליה בריגדיר דורמן סמית. הישוב העברי בארץ התחלק למעשה לכמה אזורים — בגדלים שונים — אשר בתוכם היתה כל נקודת ישוב אגוז עצמאי המוכן להתגוננות באמצעיו הוא, בתוספת כוחות אנשים ונשק רזרביים המרוכזים בכמה מקומות רכז. שיטה זו, כרקע למחשבתנו הצבאית, הצדיקה את עצמה בתכנון ההגנה המרחבית. אפשר להבין את ערך הגישה הבלתי ישירה ע"י התעמקות בכל ההיסטוריה של המלחמות. שני עקרונות נובעים מן הלך: א. העדות הכוללת של ההיס-

„לוח-האשקוקי“: מערך-המגן של הארמיה השמינית